

" ...

I- İPTAL İSTEMİNİN GEREKÇESİ :

İptal isteminin dava dilekçesinde açıklanan gerekçeleri aynen şöyledir :

"1- İptali istenen Yasanın "Altıncı Bölüm" başlığı altında "2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu ile İlgili Hükümler" alt başlığı ile bir düzenleme yapılmış ve 46, 47, 48 no'lu maddeler ile 7. bölümde yer alan Geçici Madde 7 hükmü ile 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu ile ilgili hükümler sevk edilmiş ve kabul edilmiştir.

Bu hükümler İmar Kanunu Tasarısı olarak Hükümetçe sevk edilen tasarıda yer almamakta olup, tasarının komisyonda görüşülmesi sırasında eklenmiştir.

Anayasanın "Kanunların Teklif Edilmesi ve Görüşülmesi" başlıklı 88. maddesinin ikinci bendinde; "Kanun tasarısı ve tekliflerinin TBMM'de görüşülmesi usul ve esasları içtüzükle belirlenir" hükmü yer almaktadır.

Gerçekten kanun teklif ve tasarılarının görüşülmesi İçtüzüğe uygunluk içinde yapılmalıdır. Bu Anayasal bir emirdir. Eğer görüşme, İçtüzüğe uygun değilse, İçtüzüğe uygunluğu emreden 88. maddesi hükmüne de aykırılık var demektir.

Anayasamız 148/2. maddesinin 2. bendinin ilk fıkrasında; "kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı hususu ile sınırlıdır" demektedir. Bu ve böylece ilk bakışta bu hükmün karşısında usul konusunun iptalini istediğimiz Yasanın son oylamasındaki oy sayısının Anayasanın bu konuda öngördüğü nisabı sağlayacak sayıda olup olmadığının araştırılmasından ibaret bulunduğu anlaşılabilirse de; hukukun temel ilkelerinden birisinin de, Yasa (ve doğal olarak Anayasa) hükümlerinin sözü ile ruhunun gayesinin de yorumlama yapılırken gözönünde bulundurulması, değerlendirilmesi ve uygulanması gerektiği olduğu da kuşkusuzdur.

Bu nedenle Anayasanın 148 ve 88. maddelerini lafzın yanısıra ruhu ve amacı açısından da bir yorumlamaya tabi tutmak kaçınılmaz olmaktadır.

Anayasaları yasalardan ayıran nitelikleri onların ana yapıyı ve genel felsefeyi detaya inmeden, bir çerçeve, bir çatı halinde düzenlemeleridir. Bu nedenle Anayasaların çizdiği çerçeveye içerik kazandırmak, somutlaştırmak ancak onun yorumlanması suretiyle olanaklıdır.

Henüz yürürlüğe girmiş bulunan Anayasamızı belli yönlerden somutlaştırmak Anayasa Mahkememize düşen bir görevdir.

Anayasa Mahkememiz doğaldır ki, demokrasinin ve "Hukuk Devleti" ilkesinin özü ve toplumsal yararlar doğrultusunda yapacağı yorumlar ve ortaya koyacağı ilkesel kararlarla Anayasamızın hükümlerine içerik kazandıracaktır.

Konuya bu değerlendirmeler açısından yaklaştığımızda yasaların şekil bakımından denetlenmesinin son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı hususunda yalnızca bir rakamsal değere bağlanmasının mümkün olmadığını kabul etmek zorundayız. En azından son oylamadaki oluşuma doğrudan etken olan usu! ve esası da dikkate almamak mümkün değildir.

Anayasamızın 148. maddesinin gerekçe bölümünün beşinci paragrafında; "son oylama genel kurul tarafından yapılır. Daha önce vücut bulan şekil bozukluklarını genel kurulun bildiği veya bilmesi gerektiği varsayılır" denmektedir. Bu husus milletvekillerinin iradesinin oluşumunda etken olmayan usul konularına ilişkindir. Örneğin çalışmalarının saat 1900'da son bulması gerekirken saat 1905'de son bulması ve bu fazla süre içinde yasanın oylanması milletvekili iradesinin oluşumuna değişik bir anlatımla oylama sonucuna etkide bulunmayacak bir usulî husustur.

Oysa; TBMM İçtüzüğü'nün 36. maddesinde; "Komisyonlar, kendilerine havale edilen kanun tasarı veya tekliflerini aynen veya değiştirerek kabul veya ret edebilirler... Ancak komisyonlar 99. maddedeki özel durum dışında kanun teklif edemezler, kendilerine havale edilenler dışında kalan işlerle uğraşamazlar..." hükmüne rağmen, Hükümetçe sevk edilen tasarıda bulunmamasına rağmen, üstelik bir başka kanunu değiştirici (ya da İçtüzükteki tabiri ile kanun teklifi) bir davranış ortaya koyarsa, bu İçtüzüğe, dolayısıyla Anayasanın 88. maddesine de aykırı düşer. Kaldı ki, bu davranış bir usul meselesi dışında esas teşkil eden bir aykırılık mahiyetini de kazanır.

Komisyon önüne gelen tasarıda yer alan hükümleri aynen veya değiştirerek kabul veya ret edebilir. Ancak, tasarıda yer almayan yepyeni bir düzenlemeyi yapamaz. Hatta İçtüzük 36. maddesinin son fıkrasında; ".. kanun tasarı ve tekliflerini bölerek ayrı ayrı metinler halinde genel kurula sunamazlar" demektedir. Bunu kabul etmeyen İçtüzüğü'nün bir başka kanun tasarı veya teklifi görüşülürken, bir başka özel kanun hükmünün, görüşülen kanun tasarı veya teklifine ek olarak ele alınmasını kabul etmek mümkün değildir.

Aksinin kabulü; İçtüzük hükümlerinin herhangi bir kanun teklif veya tasarı görüşülürken ele alınıp zımnen ilgasının kabulü anlamına gelir. Elbette İçtüzüklerde değiştirilebilir. Ancak böyle bir değiştirmenin nasıl ve hangi surette yapılacağı bellidir. Bununla ilgili prosedüre uyulmadan, gündemde bulunan herhangi bir tasarı veya teklif görüşülürken zımnen de olsa, ortaya konursa, bunu kabul etmek hukuka aykırılığa prim vermek olur.

Demokrasilerde "çoğunluk" herşey değildir. Çoğunluğun da dikkate alması gereken, hukukî ve maddî hususlar vardır. Çoğunluğun iradesi, ancak Anayasaya (bu yolda genel hukuk kurallarına) ve İçtüzüğe uygun ise kabule şayandır.

Bu nedenlerle; Yasanın 6 ncı bölümünde yer alan "Boğaziçi Kanunu ile İlgili Hükümler" başlığı altındaki 46, 47, 48 ve 7 nci bölümde yer alan geçici 7 nci maddesinin Anayasanın 88. maddesi hükmüne ve yine Anayasanın 2. maddesinde yer alan Hukuk Devleti ilkesine aykırılığı açıktır. Bu nedenle iptali gerekir.

2- Yasanın 8 inci maddesi Anayasamızın 56 ve 57 nci maddelerine aykırıdır.

Anayasamızın 56 ncı maddesi : "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir" Yine Anayasamızın 57 nci maddesi ise; "Devlet şehirleri özelliklerini ve çevre şartlarını gözetken bir planlama çerçevesinde konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır" demektedir.

56 ncı maddenin gerekçe bölümünde belirtildiği üzere; "Eskiden hissedilmeyen fakat son yıllarda hissedilen çevre kirlenmesi şimdi dengeli ve sağlıklı çevre bilincini yaratmıştır. Çevre korunmasının bu önemli ve son yıllarda kazandığı boyutlar, ferde devlete karşı dengeli ve sağlıklı çevrede yaşama yolunda bir sosyal hak tanınmasını zorunlu kılmaktadır" Bu

nedenlerle devlet yurt veya bölge genelinde düzenlemeler ve planlamalar yapmakla ve konuda gerekli denetimle yükümlü kılınmıştır. 56 ncı maddenin metninden anlaşıldığı üzere devlet bu işlevini bizzat yapmakla mükellef tutulmuştur. Devlet bu görevini yerine getirmek veya getirmemek konusunda kendi ihtiyarına göre hareket etmek hakkına sahip değildir.

57 nci maddenin gerekçesinde de; "Şehirlerin ve yapıların tabiatın içinde bir yara gibi yer almaması için genel bir çerçeve içinde düşünölmeleri de madde de devlete ödev olarak verilmiştir" denmektedir.

8 inci maddenin (a) fıkrası "Bölge planlarını gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilâtı yapar veya yaptırır" demek suretiyle konuyu devletin ihtiyarına bırakmıştır. Bu fıkra Anayasamızın 56 ve 57 nci maddelerine aykırı bulunmaktadır.

a) Anayasamızın konut hakkı başlığını taşıyan 57 nci maddesi : "Devlet şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetten bir planlama çerçevesinde konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır" demektedir.

Oysa ki 8 inci maddenin (b) fıkrasının birinci ve ikinci paragraflarında : Nazım imar planı ve uygulama imar planlarını belediye sınırları içerisinde belediyelere, belediye sınırları dışındaki bölgelerde ise valiliklere vermiştir.

İtirazlar, belediye meclislerine veya valiliklere yapılacak ve belediye meclisleri ile valiliklerin verdikleri karar kesin olacaktır. Bu haliyle yapılan planlar devletin bilgisi ve denetimi dışında kesinleşecek, devletin "şehirleri özelliklerini ve çevre şartlarını gözetten bir planlama yapması" olanağı kalmayacaktır. Ayrıca bağımsız, kendine özgü tedbirler ve planlamalar birbirlerine bitştirildiğinde bir bütün meydana getiremeyeceklerdir. 8 inci maddenin (b) fıkrası hükümleri bu açılardan Anayasamızın 57 nci maddesine aykırı bulunmaktadır.

2- Anayasamızın yargı yolu başlığını taşıyan 125 inci maddesi; "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" demektedir. Yasanın 8 inci maddesinin (b) fıkrası yapılan planlamalarda itiraz mercilerin! belediye sınırları içerisindeki planlamalarda belediye meclisi, belediye sınırları dışındaki planlamalarda valilik olarak belirlemiştir. İtiraz üzerine verilecek belediye meclisi veya valilik kararlarının ise kesin karar olacağı açıkça belirtilmiştir. İtiraz mercilerinin yalnızca belediye meclisleri ve valilikler olması kararların da kesin kararlar olması vatandaşa yargı yolunu kapayan hükümlerdir. Bu nedenle 8 inci maddenin (b) fıkrası Anayasamızın 125 inci maddesine aykırıdır.

3-Anayasamızın 128 ve 129 uncu maddeleri kamu hizmeti görevleri ile ilgili düzenlemeler yapmaktadır.

Madde 128- "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlölükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları kanunla düzenlenir" demektedir.

Madde 129 ise memur ve diğer kamu görevlileri ile ilgili diğer konuları düzenlemiştir.

Yapı izni verme bir kamu görevidir. Polis örgütünün özellikle tabanca izni, pasaport gibi görevleri nasıl özel dedektif bürolarına bırakılamazsa, kolluk görevi niteliğindeki yapı denetiminin özünü oluşturan yapı ve kullanma izinlerini verme yetkileri de özel kişilere bırakılamaz. Hele bu kişilerin devlet memuru sayılacağı yolundaki yasa ilkesi yönetim hukukunda benzeri görülmemiş bir durum yaratmaktadır. Bir kişinin devlet memuru sayılabilmesi için herhangi bir kamu kuruluşunda belli bir kadroyu doldurması, ücretini ve benzeri hakları devletten ya da belediyeden alması zorunludur. Her türlü çıkar ilişkilerine açık bulunan imar konusundaki rüşvet, görevi kötüye kullanma olayları herkesçe bilinirken böyle bir düzenleme subjektif niyetlerin gerçekleşmesi amacına yönelik bir durum ifade etmektedir. Bu nedenle Yasanın 21., 22., 24., 25. maddeleri Anayasamızda anılan hükümlere aykırı bulunmaktadır. İptalini talep etmekteyiz.

4- Yasanın bir bodrum ile iki katı aşmayan, toplam inşaat alanı 1000 m²'ye kadar olan yapılar için yapı izni almak koşulunu kaldıran Yasanın 27 nci maddesi Anayasamızın 56. ve 57. maddelerine aykırıdır. Zira, bu madde ile yapıların büyük çoğunluğu izin ve denetim dışında bırakılmaktadır. Ruhsatsız yapılaşma sağlıklı bir yaşama çevresi yaratır. Yasanın 27 nci maddesinin de iptalini talep etmekteyiz.

5- Yasanın 44 üncü maddesi de Anayasamızın "Yasama yetkisi" başlıklı 7 nci maddesine aykırı bulunmaktadır. Anayasamızın 7 nci maddesi; "Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Bu yetki devredilemez" demektedir. Yasanın 44 üncü maddesinde ancak yasa ile düzenlenmesi mümkün olan konuların düzenlenmesi Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklere bırakılmıştır. Bu durum yasama yetkisinin devri mahiyetindedir. Bu nedenle Yasanın 44 üncü maddesinin de iptalini talep etmekteyiz.

6-Yasanın 26 nci maddesi de Anayasamızın 10, 56, 128. ve 129 uncu maddelerine aykırı bulunmaktadır. Zira bu maddenin birinci fıkrası kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapı projelerinin kurumlarınca tasdik edilmek ve avan projeye göre ruhsat verilmesi hükmünü getirmiş, son fıkra ise yeminli bürolara ruhsat verme yetkisini tanımıştır. Bu nedenle bu hükümler eşitlik ilkesine ve yukarıda arzettiğimiz diğer anayasal ilkelere aykırı bulunmaktadır. Bu nedenle 26 nci maddenin iptalini talep etmekteyiz.

7- Yasanın Geçici 5 inci maddesi Anayasamızın 63 üncü maddesine aykırıdır. Yasanın Geçici 5 inci maddesi belediye hudutları ve mücavir sahalar içinde veya dışında bulunan gedik ve zeminler tamamen yıkılıp yok olarak varlıklarını kaybedip kaybetmediklerine bakılmaksızın bu Kanun hükümlerince tasfiye olunurlar demektedir. Bu hüküm Anayasamızın tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin 63 üncü maddesine aykırıdır. Zira tasfiye edilecek varlıkların tarih, kültür ve tabiat değerlerinin dikkate alınması bu maddede öngörülmemiştir. Bu nedenle Geçici 5 inci maddenin de iptalini talep etmekteyiz.

8- Gerekçemizin bir numaralı bölümünde yer alan ve Yasanın Boğaziçi Yasasının hükümlerini değiştiren düzenlemelerini içeren 46, 47, 48 ve Geçici 5 ve 7 nci maddeleri Anayasamızın 43 ve "Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması" başlıklı 63 üncü maddesine aykırıdır. Bu maddelerle Boğaziçi Yasası büyük ölçüde ortadan kaldırılmakta ve delinmektedir. Boğaziçi Yasası millidir. Kamu yararını önde tutan bu Yasa üç yanı denizlerle çevrili ve büyük tarihi mirasa sahip ülkemizde doğal güzelliği ve tarihi mirası korumaya gayret gösteren bir Yasadır. Yeni yapılan düzenleme ile kamu yararı kişi yararına gözardı edilmekte olup İstanbul Boğazının doğal yapısı bozulacaktır. Bu nedenle iptali gerekir.

Esas Sayısı: 1985/11
Karar Sayısı: 1986/29

Nihayet yukarıdan beri iptalini istediğimiz hükümler 351985 gün ve 3194 sayılı İmar Kanununun temel yapısını ve karakteristiğini belirleyen hükümlerdir. Bu maddelerdeki Anayasaya aykırılık Yasanın tümüne saridir. Ayrıca bunların iptalleri halinde Yasa tatbik kabiliyetini yitirecektir. Bu nedenle Yasanın tüm hükümlerinin iptalini talep etmekteyiz.

SONUÇ VE İSTEM :

9 Mayıs 1985 günlü ve 18749 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 35.1985 gün ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8., 21., 22., 24., 25., 26., 27., 44., 46., 47., 48. ve Geçici 5 ve 7 nci maddeleri ve esasen bu maddeler İmar Kanunu'nun temel yapısını ve karakteristiğini belirlediklerinden bu maddelerin iptali halinde Yasanın tatbik kabiliyetini yitireceği hususu gözönünde bulundurularak bahse konu Yasanın tüm hükümlerinin Anayasamızın 2., 7., 10., 56., 57., 88., 125., 128., 129., 148., 43. ve 63 üncü maddeleriyle hukukun ana ilkelerine aykırı bulunması ve re'sen nazara alınacak nedenlerle iptaline karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederiz."